

Minnesord

Tomas Englund (1946–2026) professor emeritus vid Örebro universitet

FÖR NORDISKA LÄROPLANSTEORETISKA NÄTVERKET:

Andreas Bergh, Eva Forsberg, Berit Karseth, Andreas Nordin, Kirsten Sivesind, Daniel Sundberg, Michael Uljens, Ninni Wahlström

Tomas Englund disputerade 1986 vid Uppsala universitet med avhandlingen *Curriculum as a Political Problem*. Här vidareutvecklade han den svenska läroplansteoretiska traditionen inom pedagogiken med Urban Dahllöf och Ulf P Lundgren som föregångare. Med detta intresse skrev Tomas också in sig i det internationella läroplansteoretiska forskningsfält som förenar angloamerikanska läroplansstudier med den central- och nord-europeiska didaktiktraditionen. Som en av representanterna för de nordiska länderna utforskade Tomas under 1990-talet denna relation vidare i det komparativa forskningsprojektet *Didaktik and/or Curriculum*. Det är också här vi återfinner väsentliga intellektuella rötter till det under tvåtusentalets början inrättade *Nordiska läroplansteoretiska nätverket* där Tomas var en av centralgestalterna. Inte minst bidrog han genom ansvarsstagande för flera av nätverkets biennala konferenser och som redaktör och författare i nätverkets publikationer. Det var bland annat i detta läroplansteoretiska sammanhang många lärde känna Tomas och hans forskning.

Redan 1987 etablerade Tomas i Uppsala forskningsgruppen *Socialisationens innehåll och medborgarskapets dimensioner* (Soc-INN) senare benämnd *Utbildning & Demokrati*, vilket också är namnet på den tidskrift som han grundade 1992. Både forskningsgruppen och tidskriften följde med Tomas till Örebro när han 1999 tillträdde som professor i pedagogik. Det var en för lärosätet expansiv period i omvandlingen från högskola till universitet, en process som Tomas aktivt medverkade i som tf professor i Örebro på deltid (1993–1998). Under samma period var han professor i pedagogik vid först Lärarhögskolan i Stockholm (1994–1996) och därefter vid Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet (1996–1998). De närmare 30 doktorander som disputerat med Tomas som huvudhandledare vittnar om hans engagemang vid samtliga tre lärosäten.

Med professuren vid Örebro universitet som bas fortsatte Tomas under 2000-talet att främja kunskapsutvecklingen. Uppbyggnaden av en gedigen infrastruktur för forskning och utbildning bidrog till att etablera en stark pedagogisk institution med forskning som tog ett betydande ansvar för lärarutbildningen. Här lades en grund för ett stort antal centrala forsknings- och doktorandprojekt. Tomas initierade även forskarutbyten och besök av gäster till seminarier, ansvarade för arrangemang av internationella konferenser samt medverkade till utnämmande av gästprofessorer och hedersdoktorer. Hans stora drivkraft och vilja att ställa viktiga och utmanande frågor är något som satt spår i forskningsmiljöer och projekt hos generationer av forskare och i deras gärningar.

Detta verk är en öppet tillgänglig artikel publicerad under licensen [Creative Commons Erkännande-IngaBäringar 4.0](#)

© 2026 [Andreas Bergh, Eva Forsberg, Berit Karseth, Andreas Nordin, Kirsten Sivesind, Daniel Sundberg, Michael Uljens, Ninni Wahlström] ISSN: 1401-6788
DOI: 10.63843/pfs.v31i1.64962

Genom sitt omfattande arbete kom Tomas att djupt prägla pedagogisk forskning, inte bara i Sverige utan även i Norden och internationellt. Hans bidrag rymmer två överlappande inriktningar, en didaktisk och en filosofisk-politisk, oftast baserade på historiskt förankrade kritiska analyser av samtidens utbildningspolitik, rättighetsprinciper och deras konsekvenser. Medan den första inriktningen primärt fokuserar urvalsfrågan och kunskapens legitimering är den senare mer inriktad på utbildningens filosofiska grund och samhälleliga funktion. Ett särskilt intresse utgör här utbildning som en deliberativ, medborgarskapande och demokratisk praktik och betydelsen av lärarens professionella omdöme och etiska ansvar. Därmed blev lärarutbildningen och grundskolans utformning och genomförande centralt.

Tomas intellektuella nätverk och rika bibliotek sträckte sig över tid och rum och formades av grundforskning som tog sig an centrala och principiella frågor om relationen mellan utbildning och samhälle. Översättningen av John Deweys klassiker *Democracy and Education* blev ett betydelsefullt bidrag i Tomas arbete, likaså introduktionen av deliberativ kommunikation som utvecklades med inspiration från Jürgen Habermas. Genom ett grundligt teoretiskt arbete utvecklades pragmatismen och dess språkliga vändning i flera olika pedagogiska och didaktiska inriktningar. Dessa öppnade i sin tur för frågor om undervisningens villkor och innehåll i ljuset av demokratins utmaningar utifrån begrepp som medborgerlig läroplanskod, utbildningspolitiskt systemskifte, likvärdighet och public/private good. Tomas hämtade även resurser från kritisk teori och socialfilosofi, med en solid tilltro till utbildningens potential att skapa ett mer rättvist och jämlikt samhälle. Kommunikation och deliberation är grundläggande i all slags pedagogisk verksamhet och likaså nycklar till att skapa en mer demokratisk skola.

Tomas värnade de kollektiva sammanhangen där rätten att tala sammanfaller med viljan och skyldigheten att svara och ta ansvar – i seminarier, konferenser, disputationer och vetenskapliga publikationer liksom i den kollegiala granskning som hör dessa till. Här framförs, delas, prövas, skärps och omförhandlas argument, i såväl samspel som motspel. Det *Nordiska läroplansteoretiska nätverket* är ett av flera exempel där Tomas aktivt främjat utvecklingen av en akademisk praktik som kännetecknas av både intellektuell skärpa och ett starkt demokratiskt engagemang, där teoretisk stringens förenas med ett kritiskt samhällsperspektiv. Det här var en hållning som Tomas framhöll också borde utmärka det offentliga samtalet om skolan och samhället i vidare bemärkelse. Mot en sådan bakgrund är hans medverkan som expert och rådgivare till myndigheter och som debattör i dagstidningar föga förvånande. Att stimulera och upprätthålla ett akademiskt och offentligt samtal på både svenska och engelska blev också av vikt, vilket tidskriften *Utbildning & Demokrati* som nu är inne på sitt fjärde decennium är ett uttryck för.

Med detta minnesord har vi tecknat några av Tomas bidrag till det läroplansteoretiska fältet. Vi känner stor tacksamhet för tiden tillsammans med Tomas som kollega, liksom för hans arbete som har varit vägledande för generationer av forskare. Hans bortgång lämnar ett tomrum, men hans bidrag och engagemang lever vidare.

Tomas efterlämnar makan Anna-Lena och barn med familjer.